

Prima, al die ‘foute’ kranten op internet: Met deze zoekinstrumenten kan een ontginning van bronnen plaatsvinden die hiervoor ongekend was

Door: E.J. Dommering

Verschenen in: *NRC Handelsblad*, *Opinie*, 25 augustus 2010, p. 7.

De Koninklijke Bibliotheek is van plan om in het kader van de digitalisering van haar krantenarchief, bestaande uit 8 miljoen pagina's kranten uit de periode van 1618 tot 1995, ook de kranten uit de periode 1940-1945 op de 'website historische kranten' te plaatsen. Daaronder zitten ook NSB-kranten en andere 'foute' kranten. De teksten van deze kranten zijn dan op trefwoord (ook op persoonsnaam) in context doorzoekbaar. De KB heeft te kennen gegeven de juridische confrontatie te willen aangaan om eventuele juridische belemmeringen die vanuit de overheid of de samenleving zouden kunnen worden opgeworpen, het hoofd te willen bieden. Het ministerie van Justitie trekt als het om publicaties uit het oorlogsverleden gaat, twee kaarten uit de kast die ook steeds bij de van tijd tot tijd opvlammende discussie over een heruitgave van (een vertaling van) *Mein Kampf* uitgespeeld worden. De ene kaart is die van het auteursrecht. De Staat beweert door confiscatie auteursrecht te hebben tot 2015 op de vertaling van *Mein Kampf*. Op grond van dat auteursrecht zou de verspreiding van *Mein Kampf* kunnen worden tegengegaan, en kennelijk wordt er nu over nagedacht of dat ook met NSB kranten kan. De andere kaart is die van het strafrecht. De Hoge Raad heeft in 1987 een arrest gewezen waarbij een onschuldige verkoper die de vertaling van *Mein Kampf* in zijn winkeltje 'Ratjetoe' te Sittard te koop had aangeboden, werd veroordeeld wegens de verspreiding van haatzaaiende uitlatingen (in artikel 137 e van het Wetboek van Strafrecht wordt de verspreiding van haatzaaiende en discriminerende uitlatingen zelfstandig strafbaar gesteld naast het doen van die uitlatingen zelf waarin artikel 137 d voorziet, het artikel waar Wilders thans voor terechtstaat). Dat arrest wordt nu dus weer tevoorschijn getoverd om het in te zetten tegen onze nationale bibliotheek. Het arrest bevat nauwelijks motivering. De commentator Melai, destijds hoogleraar strafrecht in Leiden, stelde in zijn op zich zelf instemmende commentaar op dit arrest aan het slot: "Dat op de achterhand nog wat ongemakkelijke problemen liggen opgehoopt (...) wil hier niet worden miskend. Maar dat vergt wel een kantje meer papier." Er liggen inderdaad op de achterhand nog wat ongemakkelijke problemen.

Teksten als *Mein Kampf* en kranten uit de betrokken periode geven een historisch beeld van de geleidelijke vergiftiging van de tijdsgeest. Ze zijn om die reden belangrijk historisch bronnenmateriaal dat daarom ook in de KB beschikbaar is en moet zijn. De krantenarchieven met de 'foute kranten' zijn ter plaatse te raadplegen. Daar is tot op heden nooit een punt van gemaakt. Maar door de digitale ontsluiting ontstaat er onrust. Dat is niet terecht. Het gaat er om dat de zoekmachines en het World Wide Web de Doornroosjes die onze slapende papierenarchieven zijn, hebben wakker gekust. Daardoor worden ze toegankelijk en kijken zij iedereen fris aan. Dat is democratie: iedereen kan thuis toegang krijgen tot het verleden zonder door weer en wind te hoeven gaan naar de donkere spelonken waar het papier te vinden is, en pagina na pagina door te worstelen zonder te vinden wat hij zoekt. Het is ook wetenschap, omdat met deze zoekinstrumenten een ontginning van bronnen kan plaatsvinden die hiervoor ongekend was. Er is wel beweerd dat bibliotheken als de pers bescherming zouden kunnen claimen als 'berichtgevers'. Maar dat zijn bibliotheken ten principale niet. Zij ontsluiten objectief en volledig bronnen ten behoeve van berichtgevers. Het Europese Hof voor de Rechten van de Mens heeft in een beslissing van maart vorig jaar de bewaking van de integriteit en publieke toegankelijkheid van actuele krantenarchieven in beginsel onder de bescherming van de vrijheid van meningsuiting

gebracht, ook als die de krantenarchieven online zijn te raadplegen. Dat arrest lijkt een goed uitgangspunt die bescherming door te trekken naar gedigitaliseerde historische kranten.